

Nr 42

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning angående statsbidrag till allmänna samlingslokaler m. m. i glesbygdsområden.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 383 av herr *Palm m. fl.* och II: 463 av herr *Trana m. fl.* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om skyndsamt utredning rörande förutsättningarna för och lämpligheten av tillskapandet av särskilda statsbidragsmöjligheter, s. k. civilförsvarsbidrag, till primärunderhåll av allmänna samlingslokaler och nedlagda bygdeskolor i glesbygdsområdena.

I motionerna framhålls bl. a. att befolkningsutflyttningen från landsbygden för med sig svårbemästrade följdverkningar. Avtappningen av de produktiva och kapitalskapande åldersgrupperna försvårar för glesbygdskommunerna att bjuda en service likartad med tätorternas. Den befolkningsmässiga och industriella koncentrationen gör vidare samhället mera sårbart för krigshandlingar, om ofred skulle uppstå. Vid krig blir en av de första åtgärderna att utrymma tätorterna. Enskilda hem torde därvid knappast förslå, utan man måste tänka sig, att allmänna samlingslokaler och skolor måste tillgripas. En stor del av de gamla ordenshusen och Folkets hus och även de något senare tillkomna hembygdsgårdarna är emellertid nedslitna och går mot ett snabbt förfall. Förutsättningar saknas för deras upprustning. Folkminskningen på landsbygden medför också att ett mycket stort antal bygdeskolor måste nedläggas. I nuvarande tidsläge bör emellertid alla inkvarteringsmöjligheter hållas intakta, vilket troligen ej kan ske annat än med statens medverkan. Ett särskilt civilförsvarsstatsbidrag bör tillskapas, vilket skulle kunna utgå till primärunderhåll av samlingslokaler för att avhjälpa rötskador samt möjliggöra viss uppsnygning av lokalerna samt anordnande av godtagbara uppvärmningsanordningar. Dessutom borde glesbygdskommunerna kunna tillerkännas statsbidrag till fortsatt primärunderhåll av nedlagda bygdeskolor.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II:463.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från statens nämnd för samlingslokaler och Svenska landskommunernas förbund.

Statens nämnd för samlingslokaler vitsordar att åtskilliga av landets samlingslokaler är i mindre tillfredsställande skick och att man saknar ekonomiska och personella resurser för upprustning. Ett stort antal bygdeskolor torde även ha blivit överflödiga. Det synes emellertid tveksamt om utbytet

för de allmänna samlingslokalerna av ett statsbidrag i föreslagen form skulle stå i rimlig proportion till kostnaderna. Det kan starkt ifrågasättas om landets hela bestånd av samlingslokaler bör bibehållas. Den minskade användningen torde främst bero på ändrade fritidsvanor. Samma problem uppkommer i fråga om ändring av bygdeskolor till samlingslokaler. Nämnden befarar att stöd i form av »civilförsvarsstatsbidrag» skulle resultera i bibehållande av ett antal samlingslokalers anläggningar, som icke äger naturlig livskraft.

Nämnden avstyrker motionerna.

Svenska landskommunernas förbund anser, att de i motionerna nämnda lokalerna i många fall skulle kunna användas för inkvartering — åtminstone provisoriskt — även om de inte lämpar sig särskilt väl för dylikt ändamål. Det kan ej förväntas att kommunerna skall i någon större utsträckning använda sig av möjlighet att söka statsbidrag för underhåll av nedlagda bygdeskolor, eftersom det förutsätter ekonomiska insatser av kommunen för en byggnad för vilken den ej har någon egen användning. Detsamma gäller underhållet av de många ödegårdar, som tillkommit som en följd av landsbygdens avfolkning.

Vad gäller de av olika organisationer ägda samlingslokalerna förefaller det sannolikt, att en statlig bidragsgivning skulle stimulera organisationerna till ökade insatser. Statsbidrag skulle även underlätta för organisationerna att upprätthålla och fortsätta sin verksamhet. Förbundet vill därför icke ställa sig avvisande till tanken på statsbidrag i dylika fall men ifrågasätter om bidragsgivningen ej bör ske genom statens nämnd för samlingslokaler.

Utskottet

Utskottet finner det i likhet med motionärerna i och för sig önskvärt att behovet av allmänna samlingslokaler blir väl tillgodosett. Det är uppenbart att folkminskningen på landsbygden för många orter medfört särskilda svårigheter härvidlag. Motionärerna har föreslagit införande av särskilda s. k. civilförsvarsbidrag för underhåll av allmänna samlingslokaler och nedlagda bygdeskolor i glesbygdsområdena.

Statens nämnd för samlingslokaler säger sig befara att ett dylikt bidrag skulle kunna resultera i bibehållande av ett antal anläggningar för samlingslokaler som med hänsyn till den genom ändrade fritidsvanor minskade användningen av sådana lokaler skulle sakna naturlig livskraft. Landskommunernas förbund ställer sig icke avvisande till förslaget men ifrågasätter om icke bidragsgivningen bör ske genom nämnden för samlingslokaler.

Enligt vad utskottet erfarit torde de i motionerna åsyftade lokalerna få en betydligt mera begränsad betydelse för tillgodoseende av civilförsvarets lokalbehov än motionärerna synes ha tänkt sig. Enligt utskottets bedömande kan det icke anses motiverat att sammankoppla stödet till samlingslokalerna med deras ifrågasatta användning för civilförsvarsändamål. Med anled-

ning av vad motionärerna anfört beträffande nedlagda bygdeskolor vill utskottet framhålla att vid ett krigsfall behov kommer att uppstå av lokaler för skolundervisning, då ett stort antal skolor kommer att tagas i anspråk för andra ändamål. En inventering av lokalmöjligheterna för undervisning i en sådan situation kommer att företagas, och utskottet förutsätter att därvid möjligheterna att upprusta och underhålla vissa bygdeskolor kommer under prövning.

Utskottet, som behjärtar motionärernas syfte att vilja tillgodose behovet av samlingslokaler i glesbygderna men icke ansett sig kunna biträda motionärernas förslag om medlen härför, får med hänvisning till det ovan anförda hemställa,

att de likalydande motionerna I:383 och II:463 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 maj 1962

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Sörlin, Olofsson, Hellebladh*, Ringaby, Tage Johansson, Schött, Eric Peterson, Gunnar Pettersson* och Ferdinand Nilsson*;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herr Jacobsson i Sala, fru Jäderberg, herr Svensson i Kungälv, fru Thunvall*, herrar Nilsson i Bästekille*, Björkänge, Gustafsson i Uddevalla*, Magnusson i Nennesholm*, Westberg och Edlund.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.